

3.6. Традиції та інноваційність в культурно-дозвілєвій діяльності музеїв

Музей – це культурно-освітній і науково-дослідний заклад, призначений для збереження й використання пам'яток природи, матеріальної та духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини [6].

Уже давно музеї зайняли одне з провідних місць на ринку освітніх і дозвілєвих послуг, ставши активним елементом суспільного життя. Власне тому останніми роками особливу роль відводять якраз культурно-дозвілєвій діяльності цих установ. Вона набуває великого значення не тільки для успішної роботи самих музеїв, а й історичного та культурного розвитку соціуму.

Практика розвитку дозвілля в сучасній Україні відображає тенденції до демократизації її суспільного життя та формування засад правової держави, що відбувається з реалізацією конституційних прав і свобод її громадян на відпочинок і творчий саморозвиток, а це потребує збереження та модернізації мережі культурно-освітніх закладів, в межах яких найвпливовішими типовими і численними залишаються клубні, музейні та бібліотечні установи [12, с. 34].

Сучасний стан економічного, суспільно-політичного, соціального та культурного розвитку суспільства зумовлює необхідність трансформаційних змін у моделях і технологіях діяльності всіх традиційних закладів культури, зважаючи на зміну тієї ролі і місця, які вони посідають в оновлених умовах життєдіяльності кожної людини [10]. В контексті цих процесів характерні зрушення спостерігаються і в роботі музеїв, які дедалі виразніше перетворюються із суто скарбниць мистецької, етнографічної, історичної та культурної спадщини людства на центри соціально-культурної діяльності. Різновидом музеїв є скансени просто неба. В Україні нині нараховується 7 великих та середніх за площею музеїв просто неба, які займають незначну нішу серед музейних закладів нашої країни – тільки 3 % від загальної кількості музеїв країни [1, с. 111-119; 4, с. 150].

Скансен – архітектурно-етнографічний комплекс з міні-музеями в окремих будівлях. У них проводиться комплексна

реконструкція минулого, історичні побудови якого не просто окремі експонати, а утворюють взаємопов'язаний комплекс. Так відвідувачі дістають можливість побувати в реконструйованому населеному пункті минулого, отримуючи загальне уявлення про історію відповідної країни або місцевості [5, с. 8].

Скансени відрізняються від звичайних музеїв, насамперед, наявністю видовищного елемента. Їх специфіка полягає в тому, що в них існують широкі можливості безпосереднього неформального спілкування (під час організації змагань, обрядів, вистав, ярмарок, фестивалів, виступів фольклорних колективів), що, водночас, становить одну з причин популярності цих музеїв серед різноманітних верств населення.

Сьогодні ж культурно-просвітня діяльність музеїв зазнала суттєвих змін: освітня та виховна функції реалізуються в освітніх програмах, культурно-мистецьких акціях, співпраці з навчальними закладами; розважальна функція виявляється в активній участі особистості в творчих майстернях, клубах, вечорах відпочинку, концертах, у створенні на території музеїв комерційних структур – ресторанів, барів, торговельних кіосків [2].

За своєю суттю українські музеї просто неба – це інноваційні музейні установи, які залучають відвідувачів, перш за все, завдяки своїй культурно-дозвіллевій роботі і входять до музейного туризму. Тому сьогодні вони є перспективним напрямком музейної діяльності. Ці установи культури через реалізацію культурно-дозвіллевих форм роботи з відвідувачами, трансформуються у полікультурні центри проведення дозвілля, що викликає інтерес з позицій різних галузей науки – культурології, історії, етнографії, туризмології тощо [3, с. 32].

Оскільки музеї просто неба популярні серед різних верств населення, а проведення різноманітних свят, днів міста, фольклорних фестивалів, конкурсів народних майстрів, ярмарків є природно відповідним менталітету українського народу, то культурно-дозвіллева діяльність цих установ стала символом самоутвердження, самовиразу окремої особистості, зміцнення та посилення сімейних цінностей і традицій. Саме завдяки участі у різноманітних святах, обрядах, ярмарках тощо, люди звільняються від життєвих проблем, отримують емоційну розрядку, таку необхідну в наш час. Ще одна причина популярності музеїв просто

неба те, що там існують нетипові для інших типів музеїв можливості спілкування: тут можна спілкуватись, обговорювати побачене, ділитися враженнями, навіть співати і голосно кричати під час свят і обрядів, а просторова дислокація не спричиняє комунікативного перенавантаження [10].

Культурно-дозвіллева робота з відвідувачами, як один із пріоритетних напрямів діяльності даних закладів, нині – основа збереження та популяризації національних культурних традицій, чим і зумовлена важливість розробки даної теми.

Через комерціалізацію музеїв-скансенів та посилення в їх роботі дозвіллевих моментів серед науковців виділилося два табори й розгорнулася дискусія щодо перетворення музеїв та мистецьких центрів на культурно-дозвіллеві. Так противники вважають, що такі методи роботи використовують мистецтво для успішного бізнесу, а залучення відвідувачів до мистецьких установ за допомогою дозвіллевих форм роботи змушує сприймати мистецтво як засіб розваги, а не духовне збагачення особистості; використання музейних методів роботи у навчальному процесі розглядається педагогами-консерваторами як марнування часу, відвертання від занять; перетворення музею на «супермаркет» або «парк атракціонів», у якому власне музей відіграє роль рекламного засобу. На їх думку, мета відвідування музею повинна співпадати з метою його створення та функціонування – безпосереднім спілкуванням з пам'ятками історії та культури [9, с. 125].

Прибічники функціонування музею як дозвіллевого центру, навпаки, вважають, що музеї, які нездатні приймати та обслуговувати відвідувачів різних соціально-демографічних груп, свідомо обмежують свої можливості залучення додаткової аудиторії і не сприяють розширенню доступу населення до художніх цінностей. Інтеграція музейної педагогіки та педагогіки дозвілля, на їх думку, сприяє гармонізації особистісного розвитку людини; формує її історичну свідомість, творче сприйняття дійсності, розвиває науковий світогляд та музейну культуру [3, с. 33].

Без жодного перебільшення, унікальним скансеном є Чернівецький обласний державний музей народної архітектури та побуту – наймолодший серед музеїв такого типу в Україні. Розташований він на околиці міста в урочищі Гореча на площі

близько 20 га, а безпосередньо задіяна для експозицій територія – 9,5 га. Там експонується понад 30 пам'яток архітектури, які охоплюють сектори «Західне Подністров'я» і «Хотинщина». У перспективі будуть створені «Підгір'я» і «Гуцульщина». Музей у Чернівцях продовжує забудовуватись. Передбачається збільшення його експозиційної площі до 45 га. Фондова колекція нараховує більш ніж 8 тисяч етнографічних експонатів [7].

Музей у поєднанні з природним ландшафтним середовищем ознайомлює з найкращими зразками духовної і матеріальної культури Буковини, цікавими взірцями народного зодчества, побуту різних культурно-історичних районів та етнографічних груп, досягненнями декоративно-прикладного мистецтва, які свідчать про великий історико-культурний досвід, невичерпний талант і працелюбність буковинців [7].

На дев'яти гектарах уже збудованої експозиції відтворено дві сільські вулиці, які включають п'ять селянських садиб, громадські та господарські споруди – церкву, дзвіницю, примарію (адміністрацію – авт.), корчму, кузню. Усі експонати презентують буковинські поселення середини XIX – першої половини XX ст. У будівлях музею відтворені побут, традиції, звичаї, архітектура різних історичних періодів. Музей потрапив у топ-10 скансенів України, де посів 5 місце [13].

Дослідження західних і вітчизняних науковців свідчать про функціональне оновлення музейної діяльності. Поруч із відвідувачами, які сприймають візит до музею як складну духовну, інтелектуальну роботу, з'являється нова верства, яка чекає від музеїв задоволення не лише інтелектуальних, а й рекреаційних, гедоністичних потреб. Відвідування музеїв стає популярною формою відпочинку, а самі музеї – частиною індустрії дозвілля, до певної міри, музеєм-клубом, де задовольняються комунікативні та рекреаційні потреби. Ті самі тенденції бачимо і в масово-популяризаційній роботі музеїв: на їх базі зростає кількість клубів за інтересами, «артистичних» і «літературних віталень». Отже, за сучасних умов музей орієнтується на задоволення широкого спектра культурно-дозвіллевих потреб різних верств населення [12, с. 75].

До того ж, музей поступово стає складовою індустрією розваг, де культурно-дозвіллева діяльність відіграє важливу роль у

функціонуванні закладу. Його працівники втілюють у своїй діяльності різноманітні культурно-дозвіллеві форми роботи з відвідувачами. Це великий культурно-дозвіллевий комплекс, який пропонує своїм відвідувачам безліч пізнавально-навчальних (звичайний огляд експозиції музею, тематичні екскурсії, виставки, майстер-класи традиційних буковинських промислів і ремесел) та культурно-відпочинкових послуг, серед яких: обряд буковинського весілля і шлюбу, етнофестивалі, фольклорні свята, ярмарки народних майстрів, виставки, презентації, вечорниці, народні гуляння, організація старосвітських бенкетів та вечірок, відпочинок серед мальовничих пейзажів старого села тощо.

Інтеграція музею народної архітектури та побуту в дозвіллеву сферу виявляється в різноманітних формах. Серед них можна виділити:

- створення в музеї функціональних приміщень для проведення дозвіллевих заходів (тут планується зробити співоче поле на 3 тисячі посадкових місць, амфітеатр літнього театру, павільйон, де можна було б проводити етновечірки, традиційні вечорниці, щоб залучати більше відвідувачів) [8; 11].

- проникнення «індустрії дозвілля» в музей (під час проведення різноманітних дозвіллевих заходів на теренах скансена відкриті пересувні магазини, сувенірні ятки, кав'ярні, представлена традиційна буковинська кухня, відкриті майданчики для рекреаційних та розважальних заходів).

- використання в музейній діяльності дозвіллевих форм роботи. Звернення нині до фольклорних форм творчості – це процес розвитку сучасної культури, неможливий без освоєння того великого культурного досвіду, який містить фольклор. Нині активний інтерес до останнього отримує практичне втілення у формах художньої самодіяльності: оглядах, конкурсах, фестивалях, у повсякденній сфері впровадження і розвитку сімейної обрядовості, діяльності художніх професійних колективів, творчості композиторів і письменників.

Чернівецький обласний музей народної архітектури і побуту один із небагатьох, де дуже активно проводяться масові заходи. Вони доповнюють національні, історичні традиції та звичаї. Це не просто сучасні масові концерти чи дискотеки. Це заходи, які підтримують буковинські традиції.

Найкращою формою дозвілля у музеї була і залишається музейна екскурсія. Відповідно до сучасних уявлень, екскурсія являє собою колективний огляд музею, визначного місця, виставки, об'єкта природи і т. д. за певним маршрутом під керівництвом екскурсовода з пізнавальною, освітньою, науковою та виховною метою, а також служить для задоволення естетичних потреб під час вільного проведення часу.

Отже, екскурсії властива низка ознак, головна з яких пріоритетність зорового сприйняття, супроводжуваного необхідним словесним коментарем. Екскурсія передбачає рухову активність екскурсантів. Її особлива ознака також колективність огляду, внаслідок чого в групі людей, пов'язаних спільним інтересом та можливістю обміну думками, виникає надзвичайна психологічна атмосфера. Вона впливає на сприйняття та засвоєння побаченого і почутого. Екскурсія проводиться під керівництвом екскурсовода на певну тему й за певним маршрутом, тобто вона має організований характер. Володіючи всіма рисами, властивими екскурсії як такій, музейна має певну специфіку: вона проводиться у спеціально організованому музейному просторі [6].

Працівники музею прагнуть залучати різні категорії населення. Так, до міжнародного дня людей з особливими потребами музей безкоштовно запрошує усіх охочих разом із супроводжуючими особами ознайомитися з експозицією музею та пройти екскурсійним маршрутом стежками старого буковинського села.

Для відвідувачів, окрім оглядових екскурсій в музеї, в різні роки були розгорнуті різнопланові виставки. Серед них найпопулярнішими були «Документи першої половини ХІХ ст. – другої половини ХХ ст. в музейній колекції» відкрита в будівлі примарії, «Дитяча література та підручники кінця ХІХ початку ХХ століття у колекції музею».

До Дня Європи в Україні, в музеї відбулася виставка під назвою «Музеї просто неба (Сучава–Чернівці)», в рамках котрої представлені ролети з Чернівецького та Сучавського музеїв просто неба. Основною метою заходу було ознайомлення відвідувачів з культурною та історичною спадщиною Буковини.

У рамках транскордонного проекту «Зберегти минуле, щоби збудувати майбутнє» працювала виставка «Етнографічні

взаємовпливи», яка стала яскравим прикладом розвитку взаємовідносин між трьома сусідніми країнами – Республікою Молдова, Румунією, Україною. На виставці можна було оглянути предмети, які репрезентують культуру і побут буковинського села.

Окрім традиційних екскурсій, музейники впроваджують новий вид дозвілля, а саме нічну театралізовану екскурсію «Таємниці старого села». Щомісяця відкривається стара буковинська брама і запрошує людей до захопливої подорожі – театралізованої екскурсії, котра оживляє в уяві людей незабутні колоритні образи наших далеких предків.

Перед початком захопливої подорожі на відвідувачів чекає музичний бум – романтична вечірка із запрошеними молодіжними гуртами, де звучить акустична, фортепіанна та електронна музика.

Коли починає сутеніти, на території музею оживають картини із життя буковинського села кінця XIX століття. Екскурсивод проводить учасників вечірніми стежками музею просто неба, які розказують про давнє життя буковинців. Ніби з полум'я людської пам'яті виринають яскраві постаті примаря, корчмаря Лейби, мольфара та інших персонажів, які зустрічають відвідувачів і занурюють їх в атмосферу старого села, яке приховує чимало таємниць і легенд, переповідаючи різноманітні цікаві історії та легенди. У цей час у будинках розгортаються театралізовані містичні обряди, оживає стара говірка, яку відтворюють газдиньки-сусідоньки, котрі зчинили сварку на власному подвір'ї, працює корчма, де кожен може спробувати буковинських напоїв.

За відгуками чернівчан і гостей міста їм надзвичайно подобається таке дійство. Виявляється, історія може бути цікавою і може породжувати романтичні почуття та любов до власної землі. Жоден із відвідувачів не покидає музей без схвальних, а іноді особливо експресивних відгуків та слів подяки організаторам такого колоритного дійства.

На території етнокомплексу проводяться фестивалі, зазвичай приурочені до свят народного календаря, і мають фольклорне спрямування.

Один із найпопулярніших заходів у музеї під відкритим небом – проведення театралізованого фольклорно-етнографічного мистецького свята «Від Різдва Христового до Йордану». Цей

мистецький захід здійснюється з метою збереження багатомістової спадщини традицій зимових календарних свят Буковинського краю, джерел автентичного фольклору у колядках, щедрівках, маланкових дійствах, йорданських піснях, народному музикуванні, танцях, костюмах, етнографічній атрибутиці, народних ремеслах. Це феєричне свято народних талантів, звичаїв та обрядів містить спільну молитву та освячення води, театралізовані дійства «Ой радуйся, земле, Син Божий народився», «Буковинська переберія».

Не забувають тут і про маленьких відвідувачів. Для дітей цікаве катання на конях, запряжених у сани, або ж верхи на коні, співи, танці біля вогнища та інші різдвяні розваги. Тут працює дитяча різдвяна майстерня зі створення вітальних листівок. Незважаючи на мороз та завірюху, буковинці та гості йдуть сюди цілими сім'ями. Вони вітають один одного, вшановують традиції предків та щиро веселяться.

Не менш самотужно працівники музею організують святкування циклів весняно-літнього та осіннього періоду. Серед них можемо виокремити проведення мистецького свята «Христос Воскрес! Воскресе Україна». Таке фольклорно-етнографічне дійство – справжнє великоднє свято, яке об'єднує усі покоління в любові до рідної культури. Програма його насичена і різноманітна, яка відтворює великодні звичаї й обряди Буковини та щедро доповнюється сучасними елементами народного свята, такими, як виставки, перформанси, дитячі майстерні, різноманітні інсталяції, майстер-класи, театралізовані дійства тощо. Все це відтворює атмосферу народного Великодня, котрий споконвіку збирав буковинців на великодні забави, ігри та святкування.

Хороший настрій відвідувачам забезпечують найкращі аматорські колективи нашого краю (хореографічні, народно-інструментальні, фольклорні, вокальні), своєрідна інсталяція із покрівців пасхальних кошиків у формі літер «ХВ» («Христос Воскрес» – авт.), «писанкова царинка» – виставка-презентація писанок різних куточків Буковини – та сувенірне містечко.

Традиційним у стінах скансену вже став для містян Буковинський молодіжний етнодуховний фестиваль «Обнова-фест», який проводиться тут із 2008 року і є одним із найулюбленіших і найпопулярніших фестивалів у Західній

Україні. Фестиваль відбувається на Зелені свята і проводить його Товариство українських студентів-католиків «Обнова» з благословення єпископа Чернівецької єпархії УГКЦ, владики Йосафата (Мошича). Мета фестивалю: поєднуючи українські народні звичаї і традиції, духовну обрядовість з історичним минулим та сучасною молодіжною культурою, сприяти зростанню національної самосвідомості молодих людей, вихованню гордості та патріотизму до своєї держави, рідного краю, міста.

На фестивальных сценах виступають різноманітні групи (популярні виступи «Театру анімації Івана Бутняка»). Тут є етносцена з народною музикою, вогняна сцена запалення ватри, виступи Театру вогню. Доволі багато є майстерень для дорослих – ляльки-мотанки та живопис, писанкарство та соломоплетіння, декупаж, народні танці. Також можна відвідати мистецькі дворики: літній табір «Lingua Slavia» для вивчення іноземних мов, флешмоби та атракції ремісничого містечка: кузня, столярня, гончарство, валяння шерсті.

Під час фестивалю всі охочі можуть побувати на літературних читаннях та лекціях вуличного університету (остання «Конфлікти в сім'ї»), в кінотеатрі під відкритим небом. Зауважимо, що 2019 року встановлено рекорд України в категорії «Масові заходи». Разом з усіма музикантами та учасниками свята легендарну пісню буковинського композитора Володимира Івасюка «Червона рута» заспівали 3567 учасників і гостей фесту.

Окрім того, «Обнова-фест» презентує дитячий простір «Обнова-ленд». У програмі: майстерні стрінг-арту, ебру, індіанс, майстер-клас із народних танців, малювання коміксів та навіть шуму дощу. На діток чекають також аквагрим та бульбашкове шоу, іграшки, унікальні еко-конструктори, бізнес-лекції, гра на бандурі, куточок матері і дитини та ще дуже багато цікавинок. Так, малюки просто обожають щось майструвати, але не тільки діти, дорослі теж люблять «Лего». Тому для них влаштовують безкоштовний майстер-клас з конструктором «Лего» від STEM-школи Inventor (Чернівці).

У рамках дитячого простору «Обнова-ленд» Іванка Старик розповідає про тонкощі гри на бандурі, а найменші гості можуть спробувати опанувати це мистецтво.

Важливим заходом для музею народної архітектури та побуту є святкування Дня Прапора та Дня Незалежності України. Тут у серпні виступають вихованці дитячої театральної студії Чернівецького музично-драматичного театру імені Ольги Кобилянської. Прикметно також те, що, відзначаючи День Незалежності України в скансені проводять «Міжнародний фестиваль національних культур «Радість родин»». На Буковину приїжджають учасники фестивалю з Литви, Азербайджану, Білорусі, Молдови та Румунії. Гостей свята очікує справжня феєрія фольклорного дійства. Так, віднедавна щовересня в Чернівецькому обласному музеї народної архітектури та побуту реалізується проєкт – етнографічно-фольклорне свято «Хліб наш насущний». Навесні працівники музею засівають поле високорослим житом, яке раніше вирощувалося селянами Буковини. Під час фестивалю відвідувачі мають змогу побачити всю атрибутику старовинного жнивного обряду та власноруч викувати серп, спробувати змолотити зерно та зв'язати сніп, що скласти пізніше у кіп, як це робили наші діди-прадіди.

Співробітники музею прагнуть показати людям, як народжувався хліб сто років тому. Вони також хочуть зробити це дійство цікавим і для молоді, яка може думати, що хліб росте у магазинах, і для людей старшого віку, які, можливо, згадують, як у їхньому дитинстві готували хліб. Після зажинків та заготовлення першого житнього снопа, випікають і пригощають свіжим хлібом із медом. Усі ці дійства супроводжуються забавами, виступами найкращих творчих етноколективів, які виконують традиційні жнивні пісні та естрадних співаків Буковини й інших областей України. Кожен з учасників фестивалю може не тільки послухати, а й поспівати разом із автентичними виконавцями.

Традиційним уже стало фольклорно-етнографічне свято «Осінь весільна». Весілля – це не тільки поєднання в шлюбі люблячих сердець, але й неповторне театралізоване дійство для всієї родини, друзів, сусідів, знайомих. Як і водиться на справжньому весіллі, гостей свята зустрічають музики та дружки з дружбами. Обрядові дійства відбуваються на обійстях та на головній сцені музею. Кожна обрядодія весілля наповнена глибоким змістом, переданим у спадок молодим поколінням

нашими батьками та дідами. Під час свята відтворюють колоритні автентичні весільні обряди зі співами і танцями, у виконанні найкращих аматорських колективів з усіх етнографічних регіонів Буковини та гостей з інших областей України.

Паралельно з весільним дійством усі охочі мають змогу придбати на згадку вироби народних майстрів буковинського краю. Також тут працюють заклади громадського харчування та ігрові майданчики для дітей.

На базі архітектурного комплексу відбувається велика кількість різнопланових пізнавально-розважальних заходів. Зокрема, у липні 2016 р. вперше на території скансену проходив XXVII Міжнародний фольклорно-етнографічний фестиваль «Буковинські зустрічі». У ньому зі своїми програмами взяли участь народні творчі колективи, які представляли Україну, Румунію, Польщу та Молдову. Впродовж всього фестивалю відбувалася благодійна акція-пригощання національними стравами та збір коштів для Чернівецького обласного благодійного фонду допомоги дітям, хворим на рак та лейкемію «Подаруй дитині життя».

Тут проводилася презентація та дегустація народних страв усіх країн-учасниць фестивалю. Відвідувачам пропонувалися запальні танці, неповторні буковинські пісні, смачні страви, виготовлені буковинцями, які проживають в різних куточках Європи, зустріч зі справжньою автентикою. Також до послуг гостей – виставки та майстер-класи народних ремесел, чудовий відпочинок у затінку біля садиб музею, спільні хороводи та доброзичливе спілкування.

Протягом 2015-2016 років на теренах скансену двічі проходив фестиваль культур «Global village». Організовує його міжнародна молодіжна організація AIESEC, яка займається розвитком лідерства через міжнародні стажування. В рамках організації створюються соціальні проекти в Україні, на які приїжджають іноземні волонтери.

Global Village – унікальний культурний фестиваль, який дає можливість для української молоді ознайомитись, поспілкуватися та поділитися досвідом з представниками різних країн світу. Фестиваль створює платформу для культурного обміну та розвитку толерантності, навчає мислити глобально, руйнує шцент

усі стереотипи та розширює світогляд. Він надихає на пізнання світу, мотивує до подорожей, дає можливість зрозуміти, наскільки ми всі близькі без дискримінуючої ширми.

У 2016 р. на фестивалі були присутні представники 11 країн світу (Алжир, Туніс, Марокко, Нідерланди, Німеччина, Китай, Туреччина, Корея, Бахрейн, Єгипет та Індія), які ознайомили відвідувачів музею зі своїми традиціями, звичаями, а також частували національними стравами. До вподоби гостям та учасникам став і флешмоб під назвою «Пізнай іноземну культуру». Фестиваль завершився рок-концертом за участю молодих та перспективних чернівецьких рок-гуртів, а також хедлайнера київського гурту «Go-A».

У фестивалі 2015 року взяло участь об'єднання «Буковина – українському війську», волонтери якого збирали кошти на придбання необхідного спорядження бійцям в зоні АТО.

Працівники музею-скансену розробляють і впроваджують низку різноманітних проєктів. Серед них можна відзначити проєкт «Місто добра», який організовує благодійний фонд «Я – майбутнє України». Його головним завданням є захист дитини, матері, підтримка сімей в кризових ситуаціях, допомога дітям-сиротам, дітям з обмеженими можливостями та їх матерям.

Популярні серед мешканців міста мистецькі weekends і, зокрема, літературно-мистецькі вечірки, екскурсії, акустична музика, поетичні читання.

Гості музею беруть активну участь у мистецькому пленері, у якому працюють художники з Чернівців. На ньому всі бажаючі мають змогу помалювати, насолодитися природою та спілкуванням у мистецькому колі під керівництвом відомого художника Сергія Трофименка, члена Буковинської акварельної асоціації, який щиро радий поділитися своїми професійними навиками живопису, отриманими під час навчання в академії мистецтв імені Іллі Глазунова.

Останніми роками співробітники музею розробляють нові проєкти. Серед них проєкт «Кіно просто неба». Відвідувачі мали змогу переглянути фільм «Пропала грамота» – непересічне явище нашої культури, фільм, який особливо тонко розкриває багатство душі нашої, лицарство та відвагу, тонкий гумор та оптимізм, сміливість та людяність притаманні справжнім нашим

воїнам, лицарям духу. Тут також був представлений документальний фільм «Соловей співає, доки голос має», відбулася презентація фільму етнографічного проєкту «Спадщина: Буковинський обрядовий хліб».

Після переглядів, на майданчику для творчих людей за філіжанкою кави ведеться відверта розмова про кіно та культуру, розглядаються креативні ідеї.

Нещодавно у музеї стартував проєкт «Театр просто неба». Охочі могли побачити на фоні старого села виставу Чернівецького академічного обласного українського музично-драматичного театру «Кайдашева сім'я».

Дедалі популярнішими серед буковинців стають шоу-програми. Поняття «шоу» (з англ. «show») – показ, демонстрація) є найуживанішим в українському культурологічному дискурсі. Нині існує чимала кількість трактувань даного терміна, однак найпоширенішим з них розуміння шоу як вистави, видовища, показного заходу з метою привернення уваги. Шоу-програми, на думку дослідника О. Якобчук, виступають формами культурно-дозвіллевої діяльності, які постійно перебувають у динамічному розвитку, сприяють усуненню культурного й соціального відсторонення, налагодженню діалогу між різними культурами і поколіннями (14, с. 329–338).

Полюбилося буковинцям шоу «Мідсоммар», яке проводилося кілька разів як свято Літнього сонцестояння. Це історично-культурний захід, впроваджений для ознайомлення з культурою та традиціями вікінгів та слов'ян IX–XI століть. На теренах музею розташувалося історичне шатрове містечко. Для відвідувачів проводяться майстер-класи, є історична таверна, розважальний майданчик для дітей. Тут усі бажаючі мали можливість на собі відчути скандинавську культуру, доторкнутися до історії та культури вікінгів.

Масові бої вікінгів, богатирські змагання, музична програма фолк-гуртів і театралізована сюжетна вистава «Кільце Нібелунгів» перенесли глядачів із України XXI ст. у Скандинавію VIII – XI ст., у часи, коли жили славетні вікінги.

Окрім того, архітектурний комплекс скансенівського типу пропонує послуги з організації весілля на території закладу «Шлюб за добу у музеї просто неба». Тут молодята потрапляють

у справжню казку для закоханих. Це романтичні побачення, загадкові освідчення в коханні, барвінковий обряд тощо. Це миті хвилювання та миті радості серед мальовничих краєвидів старого села. Молоді пари можуть зареєструвати шлюб на території музею в атмосфері старого українського села просто неба. Проведення заходу відбувається тільки за давніми буковинськими обрядами та звичаями, супроводжується автентичними конкурсами та унікальними анімаційними програмами, розробленими працівниками скансену.

Активно співпрацює музей з дітьми та шкільною молоддю. Тут для дітей створена нова локація для розваг – казкова хатинка. Уже традиційними стали зустрічі з дітками із Чернівецької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату № 4 на день Святого Миколая. В хатинці Святого Миколая діти мають можливість спілкуватися з казкаркою, писати листи та виготовляти листівки для Святого Миколая. Потім вони грають у цікаву стародавню гру, а згодом казковим зимовим селом проходять до старої церкви, де їх зустрічає сам Святий Миколай. Діти розповідають йому про себе та свої мрії, співають колядки, за що отримують від нього подарунки.

Уже традиційним для дітей є конкурс малюнка на тему: «Українські народні символи», «Народні та державні символи України», який щороку проводять працівники музею.

Для школярів часто організовують уроки-екскурсії, що створює простір для спілкування з історією, природою, друзями, дає можливість задати запитання та отримати відповіді, а також сформулювати власну думку та поділитися нею.

У рамках проведення тижня українознавства в навчальних закладах міста співробітники не раз відвідували школи. Наприклад, у загальноосвітній школі №2 ім. Юрія Федьковича учні разом із вчителем Петрюк Тетяною Дмитрівною та науковим співробітником музею Косован Ларисою Іванівною досліджували буковинські прикраси, їх походження та місце в житті буковинки XIX – початку XX століття, а в школі №25 школярі могли ознайомитися з виставкою «Домашні ремесла та промисли населення Буковини середини XIX початку XX століть». Цей інтерактивний захід мав на меті залучення дітей до пізнання історії

як культурного процесу, пізнання культурних надбань предків, демонстрацію творчого генію нашого народу.

Активно використовують територію музею школярі під час відзначення Дня здоров'я. Це захід, який всі навчальні заклади проводять на свіжому повітрі, активно відпочиваючи. На гостей тут очікує офіційна частина, спортивні змагання зі спортивного орієнтування та футболу, а також квести.

В умовах пандемії і скорочення відвідування скансену, його працівники змушені розробляти нові маркетингові стратегії для створення власного іміджу та привернення уваги населення до своєї роботи. І це їм вдається. Ефективними визнаються поширення інформації про події в музеї в мережі соціальних мереж Instagram (@skansen_chernivtsi), facebook. Проводиться систематичне вивчення потреб населення та мотивацій соціальних груп до участі в музейній діяльності. Так, у мережі facebook проводяться відео-, майстер-класи провідних спеціалістів (Катерини Сізової з виготовлення витинанок, з вишивки родини заслужених майстрів народної творчості України Дарії Стасюк та Діани Новак), подаються цікаві пости про господарство і побут місцевого населення, про гуцульських коней, знаряддя, якими користувалися наші предки. Досить цікаві (і на це вказують відгуки людей) відеогляди-лекції про побут селян, про гуцульський менталітет, екскурс у таємниці музейної справи.

Діагностування культурно-дозвіллевих уподобань різних категорій населення, визначення шляхів мотивації до активного дозвілля, зумовило планування та реалізацію сучасних культурно-дозвіллевих програм та проектів на базі музейного закладу. Наприклад, родзинкою стала започаткована нещодавно нова рубрика «Стежками буковинського села». Працівники музею запрошують долучитися громадян до цього проекту, надіславши у повідомлення, свої цікаві історії, спостереження та дослідження. В даній рубриці публікуються дописи з різних куточків Буковини про давні техніки будівництва, поширені в ХІХ на межі ХХ століть, про традиційний побут, звичаї та обряди, сакральні та буденні моменти життя простої людини.

Подібні методи допомагають підвищити конкурентно-здатність музейних програм, створювати нові якісні проекти, які стосуються культурно-дозвіллевої діяльності, успішно

використовувати у своїй діяльності ринкові механізми, зменшувати виробничі витрати.

Отже, Чернівецький обласний музей народної архітектури та побуту – унікальний скансен з відтвореним архітектурним ансамблем Буковини XVIII – початку XX століть, славиться своєю культурно-дозвіллевою роботою. Тут проводяться масові народні гуляння, присвячені українським релігійним та державним святам, фестивалі, квести та безліч інших розважальних заходів, завдяки яким організатори скансену популяризують та відроджують українську самобутність, традиції, звичаї та обряди минулих поколінь, сприяють розвитку еко-свідомості громадян, забезпечують повноцінне сімейне дозвілля. Їм притаманні такі риси як: народність, національний колорит, оригінальність, агоністичний (змагальний) характер, різноманітність засобів виразності (танці, пісні, імпровізація, театралізоване дійство) та атмосфера радості. Свята та масові гуляння проводяться у мальовничих куточках природи, неподалік від колоритних старовинних об'єктів, на широких луках з величними вітряками, що додає їм оригінальності та неповторності.

Унікальність послуг, які надає музей під відкритим небом, полягає в їх авторських програмах, спрямованих на активний пошук нових форм діяльності, успішне вивчення і використання передового досвіду організації і проведення національних і культурологічних заходів найвідоміших музеїв світу.

Культурно-дозвіллева робота в музеї під відкритим небом перспектива на майбутнє. Вона виконує функцію інституту національної пам'яті, самоідентифікації, відтворює історію і культуру народу як частину світового історико-культурного надбання, слугує джерелом інформації і знань, має величезний дозвіллевий, виховний потенціал. Саме вона позитивно впливає на людські відносини, сприяє розвитку індустрії туризму, множенню духовної культури, залучаючи відвідувачів до культурних цінностей української нації, реалізовує рекреативний, розвивальний, моральний, естетичний потенціал дозвілля, формує духовну особистість, зміцнює наші традиції та звичаї та є прикладом для інших українських музеїв. Звідси випливає соціальна роль культурно-дозвіллевої діяльності в суспільстві. Вона повноцінна і самодостатня галузь діяльності

музею і покликана на задоволення потреб найвибагливішого відвідувача. Завдяки своїй культурно-дозвіллевій роботі музей може якісно конкурувати зі сферою дозвілля і розваг.

Але на шляху реалізації культурно-дозвіллевих програм стають часом непереборні перешкоди. Тут керівництво Чернівецького скансену (як нарешті й інших музейних закладів України) постійно стикається з відсутністю грамотної музейної політики держави. Музею часто не вистачає фінансування, потрібного для реставрації, реконструкції та підтримки пам'ятників, внаслідок чого йому доводиться проводити політику комерціалізації. Часто це призводить до падіння популярності музею і зниження рівня його відвідуваності. Комерціалізація викликає також і етико-філософські суперечки про цілі та завдання музею, про значущість для суспільства культурної спадщини.

Література

1. Афанасьєв О.Є. Скансени України як репрезентанти регіональних типів природокористування. *Географія та туризм*. 2011. Вип. 15. С. 111–119.
2. Бабенко Л. Сучасний стан організації культурно-дозвіллевої роботи в музейних закладах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <http://vereschagin.com.ua/uk/zhittyamuzeyu/publkaacz/655-suchasnij-stan-organizacz-kulturno-dozvllvo-roboti-u-muzejnix-zakladax.html>.
3. Борисенко Ю.С. Культурно-дозвіллева діяльність архітектурних комплексів скансенівського типу в Україні на початку XXI ст. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2019. Вип. 20. С. 30–43.
4. Водяник Л.Ю. Скансени України: географія та туристсько-рекреаційне значення. 2012. Вип. 19. С. 149-155.
5. Данилюк А.Г. Українські скансени. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 104 с.
6. Качкаєва А.Г. Коммуникационная революция создает нового медиапотребителя. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://iq.hse.ru/news/177667551.html>.
7. Крушинська О. Скансен у Чернівцях. Дерев'яні храми України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.derev.org.ua/muzei/skansen_cherniv.htm.
8. Олійник В. Музей, де вирощують хліб і гуляють весілля. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL:

- <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2670207-muzej-devirosuut-hlib-i-gulaut-vesilla.html>.
9. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник. Київ: Кондор, 2005. 408 с.
 10. Пінчук О.Є. Сучасні технології організації сімейного дозвілля в музеях просто неба. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля». Київ, 2004. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: https://tourlib.net/statti_ukr/pinchuk.htm.
 11. Тимофійчук Х. Зберегти історію. Як розвивається Чернівецький музей. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://shpalta.media/2018/08/16/zberigaye-istoriyu-na-viki-yak-zhive-ta-rozvivayetsya-muzej-prosto-neba-u-chemivcyaх/>.
 12. Цимбалюк Н.М. Дозвілля в Україні. Теоретичні та емпіричні аспекти. Київ: Видавничий центр ДАККМ. 2003. 224 с.
 13. Чернівецький обласний музей народної архітектури та побуту. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.facebook.com/bukovina.ethnomuseum/posts/3022804747841105?comment_id=3022902144498032.
 14. Якобчук О.В. Еволюція шоу-програм: минуле та сучасність. *Культура України*. Серія – Мистецтвознавство. 2018. Вип. 61. С. 329-341. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kum_2018_61_35